

כשרות העופות

זריקות

כדי למנוע מחלות בעופות, מזריקים לעוף זריקת חיסון, בדרך כלל ביום ה 12 לבקיעתו מן הביצה. הכנסת המזרק לגוף העוף עלולה להטריפו, כפי שיבואר, ויש גישות שונות בין פוסקי דורנו, וכן בין גופי הכשרות השונים, כיצד לנהוג. להלן נדון בחששות ובפתרונות השונים.

איתא בגמ' (חולין נ"ג ע"ב): "רב נחמן אמר, בקוץ, עד שתינקב לחלל". פירש"י: "אבל הגיע לחלל, יש לחוש שמא ניקבו הדקין, ובבדיקה אי אפשר, מפני שאין נקב דק ניכר בהן".

וכ"פ בש"ע (יר"ד סי' נ"ג סעי' א'): "קוץ או מחט א' שניקב לחלל הבהמה או העוף, חיישינן שמא ניקב אחד מהמקומות שנקובתן במשהו וטריפה. ולפיכך כל האברים ששינינו בהם שאם ניקב מצד אחד כשר, כלב ועובי בית הכוסות וקורקבן, אם הנקב מצד חוץ, דוקא כשניקב מחמת חולי, אבל אם הוא מחמת מחט או קוץ, טריפה".

לפי דברי הגמ' והשלחן ערוך עולה, שאם נוקבים את גוף העוף במזרק, והנקב מגיע לחלל הגוף, העוף נהפך לטריפה. לכן יש חשש שהמחט תגיע לחלל הגוף, ותנקוב אחד המקומות שנטרפים ע"י נקב משהו.

וכתב בשו"ת חתם סופר (יר"ד סי' קכ"ב): "אשר שאל מעלתו על דבר האוזות הפטומות, שמדרך הערלים המוכרים לתחוב במחט כמה פעמים תחת הכנף, כדי להצבות מקומו שיראה עבה מחמת שומן, אם יש לחוש לכל האוזים משום ניקבה הריאה, שהיא נחבא בין הצלעות. בלי ספק שרוב ורובא דרובא של העושים כן, אינם מגיעים במחט להצלע, כי אין הגוי שוטה, ואינו עושה כן רק להשביח מקחו, ותוחב בעליונו של עור לבד, וא"כ נהי אי ניכר האוזא שנעשה בה כן, אזי צריכה בדיקה בלי ספק, וק"ו מנשבר הגף סמוך לגוף, ואפילו החולקים שם יודו הכא דיש ריעותא לפנינו, שנתחב באותו מקום שיש לחוש שנגע בריאה, ואפילו יאמר ברי לי שלא נגעתי, דברי הגוי לא מעלים ולא מורידין לענין זה מתרי ותלת טעמא, חדא שהרי פסול להעיד, ומכל שכן באיסור תורה ויש לו הנאה מיניה והא למה זה דומה, לאומר של עזקה הן, של ערלה ושביעית הן (עי' יבמות קכ"ב ריש ע"א), ועיין באריכות בש"כ סי' קכ"ז סק"כ בסופו, דלהקל פשיטא דלא מהימן, ויש לנו בזה אריכות דברים במקום אחר. אלא שאין אנו צריכים לכך לנדון דידן, דבלאו הכי נמי אפילו ישראל בכה"ג לא מהימן, משום דבשעת תחיבה לא רמיא עליה דינא דריאה, וכל מלתא דלא רמיא עליה, עביד ולא אדעתא. ונהי דישאל ממש המוזהר על הטריפות, בודאי רמיא עליה להשגיח שלא להטריף, ומהימן לומר - בריא לי שלא נגעתי... אבל גוי אפילו אי היה לענין עדות כישראל, מכל מקום כיון דאיסורא דטריפות לא רמיא עליה, בשעת התחיבה עביד לה ולא אדעתיה... על כן כל אוזא שראינו או אנו מכירים בסימנים שנתחב לה מחט, אסורה באכילה בלא בדיקה, וכיון שאין אנו בקיאים בבדיקה, תאסר... אמנם למיחש מסתמא להכי, לא נ"ל כלל, כיון דהרוב אינם עושים, והעושים ותוחבים במחט, מכל מקום רובם אינם נוגעים בריאה ובצלעות כלל, ואוזא זו בחזקת היתר עומדת משנולדה, דכשרה נולדה... ומכל מקום אם הוא מיעוטא דשכיח שם, כל בעל נפש יחוש ויבדוק עכ"פ... ויכול לסמוך על בקיאתו בענין זה. אבל בלא בדיקה לא יאכל היכא דשכיחא, דלא גרע מריאה וושט דצריך בדיקה משום מיעוטא דשכיח".

וכתב בשו"ת מנחת יצחק (ח"ז סי' נ"ג): "כיון שכתב החתם סופר שם, דמכל מקום אם הוא מיעוטא דשכיח שם, כל בעל נפש יחוש ויבדוק... אבל בלא בדיקה לא יאכל היכא דשכיחא, דלא גרע מריאה וושט דצריך בדיקה משום מיעוטא דשכיח, עכ"ל, ומכל שכן דשייך כן היכא דידיעין בודאי דנזרקו, אף דיש לומר דדלמא נזרקו שלא במקום החשש, מכל מקום בודאי יש לחוש בזה מטעם מיעוטא דשכיח, ואף דהחת"ס כתב דבבדיקה זו בקיאי, אך שם החשש רק בריאה, אבל בנד"ד אם צריך בדיקה, היו צריכינן לבדוק כל האיברים הפנימים וגם הסימנים, ודבר זה חוץ שבזה בודאי אין אנו בקיאים וגם הוא דבר שאין רוב הצבור יכולין לעמוד בו, לכן החלטנו להשתדל לסדר שלא יביאו לעירנו עה"ק ת"ו רק מאותן העופות... שלא נזרקו כלל, ואף דבמקום אחד נתגלה לנו שזורקין אף בכה"ג, אבל נתברר שזורקין רק בשוק למעלה מצוה"ג, ויאכלו ענוים וישבעו... תבנא לדינא... אותם שידועים שהזריקו בהם שיש לחוש לנקיבת איברים הפנימיים, ומכל שכן אם יש לחוש לנקיבת הסימנים, אין להתירם... לכתחילה יש לדקדק לקנות מאותם שידועים שלא הזריקו בהם כלל, או שידוע שהזריקו בהם רק בשוק למעלה מצומת הגידין".

הגרמ"ל לנדא שליט"א נמנע בעבר לחלוטין מלהשתמש בעופות מוזרקים, והשגיח על כך שהעופות יחוסנו ע"י ערפול. דרישה זו מייקרת את העוף (בגלל תשלום דמי ביטוח גבוהים), וגם יוצרת חשש שהעופות יחוסנו באמצעות זריקה בשבת, כאשר אין אפשרות להשגיח על הלול. בשנים האחרונות, מחוסר ברירה, מאשרים גם בגוף כשרות זה זריקה בכנף העוף, כיון שבכנף אין חשש טריפות.

בד"צ העדה"ח דורש שהזריקות יבוצעו בשוק, ולא בחזה, כך שאין חשש שהמחט תגיע לחלל הגוף. אמנם בצורת הזרקה זו יש חשש להטרפת העוף ע"י פסיקת הגידין, כמו שיתבאר:

שנינו במשנה (חולין ע"ו ע"א): "בהמה שנחתכו רגליה, מן הארכובה ולמטה, כשרה, מן הארכובה ולמעלה, פסולה, וכן שניטל צומת הגידין". ובגמ' (שם ע"ב): "בעופות, שיתסר חוטי הוו, אי פסיק חד מיניהו, טרפה". וכ"פ בש"ע (יר"ד סי' נ"ו).

בהזרקה לשוק, יש חשש שהמחט תפגע בגידים ותקרע אחד מהם, וע"י זה תהיה הבהמה טרפה. וכתב בשו"ת מנחת יצחק (שם סי' נ"ה): "הנה ביום אתמול נתפרסמה הודעה עפ"י הוראתינו בענין זריקות בתרנגולי הודו (אינדיקעס). היות שבביקור רבנים במדגרות ובלולים של הודיים שאינם מזריקים לא בצואר ולא בחלל הגוף רק בשוק השמאלי, נתברר שגם באלו יש חשש של פגיעה בגידים, על כן אנו מודיעים כי ההודיים שיש עליהם בלאמבע עם חותמת הבד"ץ, הם אלו אשר לא הוזרקו לא בצואר ולא בחלל הגוף. אמנם בנוגע לחשש פגיעה בגידים, אנו מודיעים הוראת הבד"ץ שליט"א, כי עד להודעה חדשה יש לעשות בדיקה בצומת הגידים שבשוק השמאלי ע"י רב או מו"צ לאחר השחיטה. והנני בזה לבאר את הטעם והנימוק לפסק הנ"ל. הנה הרבנים אשר ביקרו במדגרות הנ"ל בדקו היטב את דבר המכונה הנעשה לזה להזריק באפרוחי הודיים בני יומם, ובאו לידי מסקנא, שאף שבאיזה מהם מחט הזריקה פוגע בחצי העצם העליון של השוק, אבל ברובם זורק בקרוב לחצי העליון של השוק, אולם כל גודל השוק ביום הולדתם הוא רק כמו ד' צנטימטר, אשר לפי זה הקרוב לחצי העצם אינו מגיע אפילו לשיעור אצבע, אך המה מדקדקים שיזריקו במקום שיש בשר, כדי שלא יגיע בעצם וימיתו את העוף". ולאחר שהאריך לדון היכן מסתיימים הגידים באפרוח של תרנגול הודו כתב: "בנידון דידן הזריקה נעשה בהאפרוח סמוך לחצי עצם העליון של השוק... אשר בודאי לפי קטנו הוא יותר מהשיעור של אצבעיים בגדלו, א"כ אף אם ננקוט דהוי רק ספק אם יש שם צומת הגידין, מצטרף עם הספק אם נגע מחט הזריקה בהגידין עצמן, והרי העיקר מה דלא מחשבינן זה לספק בנשבר העצם במקום צומת הגידין, לומר דילמא לא נפסקו הגידין, והוי ספק להצטרף עם עוד ספק, כתב בלבושי שרד (בפתיחה לשבירת עצמות אות ל"ח), דלא הוי ספק, דרגיל שיתקלקלו הגידין בנשבר שם, משא"כ בנידון דידן, דהמתעסקין בזה המה מומחין לאותו דבר ומדקדקין לתחיבת המחט סמוך לעור ולא בעומק הבשר שלא יזיקו את העוף, א"כ שפיר הוי ספק ספיקא, שמא לא נגע המחט בגידין, ושמא אין שם צומת הגידין... ומכל מקום לא רצינו לסמוך על כל הנ"ל למעשה בלי בדיקה בצוה"ג, ובודאי מהני בזה בדיקה אף לדידן, דהרי אף אם היה בודאי במקום צוה"ג, מ"מ החשש דילמא נגעו במחט בצוה"ג בן דעת ומומחה לאותו דבר... מ"מ נעשה באופן שעפ"י רוב לא יתחוב רק סמוך לעור כנ"ל... דמהני בדיקה אף בעופות הקטנים כתרגולים וכי"ב, ומכל שכן באינדיקעס, וזה טעם של הפסק שלנו כמבואר בהודעה הנ"ל. ומ"מ על להבא עשינו תיקון או שלא להזריק כלל או שיהי' בודאי למעלה מחצי עצם".

טענת הנוהגים להזריק בשוק היא, שהרי ממילא נהוג לבדוק את צומת הגידין, וא"כ אם נחתך אחד הגידים, יתגלה הדבר בזמן הבדיקה. לעומתם טוענים השוללים את ההזרקה לשוק, שאין לגרום מראש לריעותא בעוף, ולסמוך על כך שימצאוה בבדיקה.

שאר גופי הכשרות למהדרין מתירים להזריק בחזה כרגיל. כיון שהזריקה מוכנסת באלכסון (תת עורית), ובכל מקרה אורך חלק המחט הנכנס לגוף (5 מ"מ), קטן יותר מעובי צידו הימני של בית החזה, ולכן אם מקפידים להזריק במקום זה, אין חשש שהמחט תגיע לחלל הגוף. לטענה, שאין אפשרות להשגיח על העוסקים בהזרקה, משיבים המתירים, שאם יטעה המזריק ולא יזריק במקום הנכון, אלא במקום שהמחט מגיעה לחלל הגוף, ימות העוף מחמת החומר שהוזרק אל תוך גופו, ולא יגיע לגיל הראוי לשחיטה. בנוסף, כיון שמלמדים את העוסקים בהזרקה להזריק בבית החזה, הרי יש כאן סברא דלא מרע אומנותיה.

וכ"כ בשו"ת מנחת יצחק (שם סי' נ"ד): "כיון דאיתמחי גברא וקמיע שפיר ראיא דעשה הכל בהשכל ובדעת, כהכלל דעפ"י רוב אין מכשול יוצא מן דעת (א.ה. סברא זו כתב גם בשו"ת ציץ אליעזר ח"ג סי' ע"ד, ובשו"ת יביע אומר ח"ז יר"ד סי' י"ד לענין זריקות בצואר, עיי"ש)... ובזה אפילו אם היינו נקטינן, דעדיין יש בהעופות, עופות שנזרקו במקום שיש לחוש לאיברים הפנימים, אבל בודאי לא הוי יותר מהמיעוט המצוי".

בדיקת צומת הגידין

מקור הדין

שנינו במשנה (חולין ע"ו ע"א): "בהמה שנחתכו רגליה מן הארכובה ולמטה כשרה, מן הארכובה ולמעלה פסולה, וכן שניטל צומת הגידין".

וכ"פ בש"ע (סי' נ"ה סעי' א'): "שלשה פרקים יש ברגל, התחתון, והוא מה שחותכין עם הפרסות כשמפשיטין הבהמה, ונקראת ארכובה הנמכרת עם הראש, ולמעלה ממנו פרק שני והוא הנקרא שוק, וצומת הגידים בתחתיתו סמוך לארכובה הנמכרת עם הראש, ולמעלה ממנו פרק שלישי והוא מחובר לגוף ונקרא קולית. בפרק התחתון, בכל מקום שיחתך בה, כשרה. עצם המחובר לגוף הנקרא קולית, בכל מקום שיחתך, טריפה. בעצם האמצעי, אם נחתך שלא במקום צומת הגידים, כשרה, ואם נחתך במקום צומת הגידים, טריפה. ולא נאסרה מפני שהיא חתוכת הרגל ממקום זה, אלא מפני שנחתכו הגידים.

ואיתא בגמ' (שם ע"ב): "בעופות שיתסר חוטי הוו, אי פסיק חד מיניהו טרפה". וכ"פ בש"ע (שם סי' נ"ו סעי' ח').

וכתב הרמ"א (שם סעי' ט'): "לעולם אין צומת הגידין למעלה מחצי עצם האמצעי. ואנו אין בקי אין בבדיקת צומת הגידין של עוף, משום דקשה לבדוק ובקל הוא נטרף, ולכן בכל מקום דאיכא מכה במקום צומת הגידין, אפילו אינו רק נפוח ונצטרך הדם, מאחר שהיה צריך בדיקה ואין אנו בקי אין בעוף, הוא טריפה".

מדברי הרמ"א עולה, שתרנגול שמוצאים בו נפיחות וצרירות דם, בחלקו התחתון של פרק הרגל האמצעי – טרפה, מחשש שמא נפסקו הגידים, ובדיקת הגידים לא תועיל להכשירו.

בימיו

בפרק האמצעי, או בחלק העליון של הפרק התחתון של העופות, ניתן להבחין לפעמים בנפיחות. בפתיחה של הפרק האמצעי או התחתון, מתגלה נוזל מוגלתי, בשר ממוסמס או קשה, וברוב המקרים, הגידים קרועים. התופעה מופיעה מסביבות היום ה- 30 לחיי התרנגול, ומצויה בעיקר בזכרים. כיום נפיחות זו מופיעה ביותר מ-10% מהעופות, ולכן לדעת המשכנות יעקב, היא בכלל מיעוט המצוי.

כשיש ריעותא מבחין

בשו"ת קנה בושם (ח"א סי' מ"ט) כתב: "באותן העופות שניכר בהם הריעותא מבחין, בודאי שיש בהם חיוב בדיקה מן התורה, כדין כל דבר דאיתליד ביה ריעותא, שיש בזה חיוב בדיקה מן התורה, כמו שכתב בשו"ת ריב"ש (סי' תצ"ט). וטעמא דמילתא כתב הב"ח (יר"ד סי' קי"ט), משום דהיכא דלא איתליד ריעותא, אין בזה שום חיוב בדיקה מן התורה, דאזלינן בתר רוב, דרוב בהמות בחזקת כשרות הן. אבל אי איתליד בזה ריעותא, אסור לאכלה דבר תורה עד שתבדק, דאין בהמה זו מן הרוב, כיון דנולד בזה ריעותא, ושמא טריפה היא, וכן כתב הש"ך (שם ס"ק כ"ט) ובשו"ת דברי ריבות (סי' ש"ו) והבאר היטב (יר"ד סי' ל"ט סק"ב), ועי' מש"כ בזה בספר דעת תורה בפתיחה להלכות טריפות (אות מ"ב), ואם לא בדקו אותן, פשוט שאסור לאוכלם, כדין ספק טריפה... וא"כ הכי נמי בנידון דידן, לפי מה שנתברר לנו דריעותא גמורה הוא... הבדיקה מעכבת אפילו בדיעבד".

ובשו"ת מנחת יצחק (ח"ח סי' ס"ה) השיב לו: "הנה אחרי אשר נדברנו בדבר הלכה למעשה בדבר אשר נתחדש לא מכבר מחלה בעופות הגורם לפסוקת הגידין, ולפעמים ניכר בארכובה התחתונה במקום שאין העוף נטרפת בו, ריעותא - איזה שינוי שאינו ניכר רק ע"י בקי ומומחה בתרנגולים ובשימת עין והבחנה מיוחדת - שמורה על פסוקת הגידין למעלה במקום שהיא נטרפת בו, ומ"מ אינו בגדר מיעוט המצוי, וכל"ת כתב בירור הלכה בספרו קנה בשם (יר"ד סי' מ"ט). עיינתי בספרו שם, והנה הא פשיטא דהצדק עמו דהיכא דניכר הריעותא צריך בדיקה מעיקרא דדינא, כמו שכתב שם".

וכ"כ בשו"ת שבט הלוי (ח"ד סי' פ"א): "זה פשוט מאד, שכל שיש נפוח לפנינו חייב לפתוח ולבדוק, כמבואר ביר"ד סי' נ"ו ס"ט ברמ"א, ובדרך שאנו בקי אין גם בזמן הזה, על"פ המבואר באחרונים שם. ואין זה מדין מיעוט השכיח... דזה מדין ריעותא שחיוב הבדיקה ברור כמבואר בפוסקים".

כשאין ידוע אם יש ריעותא

בשו"ת קנה בשם (שם) כתב: "ונראה דמי שאינו בקי בעצמו להבחין בריעותא זו, אסור לו לאכול שום עוף, עד שיתברר לו ע"י בקי שיוודע להבחין בזה דאין בו שום ריעותא, דכיון דבעצם ריעותא הניכרת היא, לא אזלינן בתר רוב עופות שהם כשרים, דהוי כמו שמעלים עין מן האיסור, כמ"ש הרשב"א בחידושו (חולין ט' ע"א), בטעם בדיקת הריאה... דבדבר שהוא קרוב ומזומן לראותו, כגון הריאה שאם יש בה סירכא מיד תראה לעינים, בפתיחת הבהמה, ואינו בודק, נראה כמעלים עינו מן האיסור עכ"ל, והכי נמי בנידון זה כיון דבמצאות דבר הניכר הוא ואינו בודק הוה כמעלים עינו מן האיסור".

ובשו"ת מנחת יצחק (שם) השיג על דבריו: "הנה לענ"ד אין להחמיר בזה ולומר דאסור לו לאכול שום עוף עד שיתברר לו ע"י בקי כנ"ל, דאף דבודאי מי שעושה כן קדוש יאמר לו, דמקדש עצמו במותר לו וכמבואר בפוסקים שהביא הדרכי תשובה (סי' ל"ט סק"א), אבל לא לומר דאסור וכו' כנ"ל. ומה שהביא מדברי הרשב"א דאסור להעלים עין, אין ראייה להיכא דאינו ניכר לעין הרואה, שיהיה משום העלמת עין, כיון שבמצאות נתעלם לו מן העין ואינו רואה שום ריעותא, לו יהיה משום דאינו בקי, אבל העלמת עין אין כאן, ועל זה לא הביא שום ראייה, ואין דברי הרשב"א, דמיירי בסרכות לנראה לעין כל כמבואר שם, ראייה לנדון דידן" (וכך עולה גם מדברי שו"ת שבט הלוי המובאים להלן).

כשאין ריעותא מבחין

בשו"ת שבט הלוי (ח"ד סי' פ"א) כתב: "עיקר הספק במה שאינו ניכר לפנינו, ולמומחה ניכר, וכן אם מחויב לחפש אחר נפיחה, וכן מה שלא ניכר גם למומחה מבחין אם חיוב להכניס עצמו לחיוב בדיקה כדין מיעוט השכיח, כעין בדיקת הריאה בסי' ל"ט, ובדיקת הושט בסי' ל"ג ברמ"א, ובדיקת הדקין בסי' מ"ו וכמש"כ פמ"ג שם במ"ז ס"ק ז' לענין הבעות השכיחות בהם בימות הקיץ... בנדון דידן נהי דאין ספק דבמיעוט השכיח אפילו בתקופה מסוימת ובמקום מסוים, דחייב לבדוק לכתחילה, כמש"כ בשם תשובת דבר שמואל, וכמש"כ בעניי ג"כ לענין בדיקת ריאה של עופות בכה"ג בשבט הלוי שם, מ"מ אין ללמוד לגמרי מריאה של בהמה, לדעת הש"ך סי' ל"ט ס"ק ב' ובפמ"ג שם דחייב לבדוק גם שאר טריפות דריאה, וכן לשאר פוסקים דס"ל דבדיקה אחרי שאר טריפות דריאה רק חומרא בעלמא, אין ללמוד מזה דגם בנידון דידן, מדאנו מחייבים לבדוק אחרי נפוח במקום צומת הגידין המורה על חשש

הפסוקה, דיתחייב מזה לבדוק גם אם אינו רואה שם ריעותא מבחוץ, כאשר קרה כמה וכמה פעמים, מכל מקום אכתי יש לפקפק, דהתם בריאה שני סוגי טריפות הריאה הם (גם אם נימא דכולם משורש נקובת הריאה כידוע ממה שפלפלו הפוסקים בזה), אבל הכא פסוקת הגידין בין אם ניכר הריעותא מבחוץ, בין אם לא ניכרת כלל, שניהם מסוג זה שאנו קבענו עליו דין מיעוט המצוי לחייב בדיקה, א"כ י"ל דלא יצא חובת הבדיקה עד שיברר מה שאפשר לברר. ובכל זאת אומר, כיון דרק מעט מאד, אפילו הבקיאים בשאר עניני טריפות, בקיאים לבדוק כדון, היכא דלא נמצא כלל ריעותא מבחוץ, וגם בעצם בדיקת צומת הגידין לא ברור כלל לשווא נפשו בזה"ז בקיאים בבדיקה, וכמבואר ברמ"א סי' נ"ו ס"ט, ובפרט בעופות הדקין ולי"א גם בעופות הגסים... א"כ שוב אפשר לדמות זה למש"כ רמ"א סי' לג ס"ט בענין התקנה של בדיקת הושיטין משום דשכיח יותר מסירכות הריאה, ובכל זאת מסיים רמ"א דיותר טוב היה שלא לבדוק כלל ולסמוך ארובא, מלבדוק ולהקל במקום דאיכא ריעותא, והכי נמי טוב יותר לסמוך ארובא מלהכניס עצמו לבדיקה שלפי הנראה אין אנו נקראים בקיאים בזה. ואמנם אם יש בקי והגדון לפניו, יבדוק לכתחילה מן הדין. ואע"ג שאין נדון שלפנינו דומה לגמרי להאי דושט, דהתם מנע הרמ"א מלבדוק מחשש שיסמוך עצמו על שיטת קצת מקילין בניקב מצד אחד, מ"מ בעצם הסברא הנדונים דומים דאם אין הבדיקה בשלימות מותר לסמוך ארוב. וכעין זה מבואר בתשובת נר"ב ושאר פוסקים בדון אפשר לברר, דלא אזלינן בתר רובא וס"ס, דזה דוקא אם אפשר לברר עד הסוף, לא אם אפשר לברר רק חלקו... בנ"ד אחרי שבדקנו כל שטח צומת הגידין ולא נמצא כלל ריעותא, א"כ לא מוחזק ספק כלל, אלא דאנו רוצים לפתוח הרגל אולי נמצא ריעותא מבפנים, וגם אם נמצא, ספק מאד אם אנו מוחזקים בקיאים בזה, בענין זה כיון דלא הוחזק הספק לפנינו מותר ללכת בתר רובא, ובפרט דנוגע למניעה הפסידיא דרבים, וידוע מה שצדדו כמה פוסקים דבכה"ג אולי מותר להעלים עין מן הבדיקה, כיון דסו"ס איכא רוב גמור. ואמנם פשוט מאד דכל זה בזמן דרבני העיר לא עשו תקנה לבדוק, ושהתקנה תעכב אפילו דיעבד, אבל במקום שעשו תקנה, אין אחרי תקנתם כלום, וכדבריהם כן יקום בין להקל בין להחמיר".

ובשו"ת קנה בשם (שם) כתב להקל מטעם אחר: "בעופות אלו שלא ניכר בהם שום ריעותא מבחוץ, אע"פ שנתברר שגם בכה"ג נמצאים הרבה פעמים גידים נפסקים, אפילו הכי אין בהם חיוב בדיקה מעיקרא דדינא, כיון שאינו בגדר מיעוט המצוי, לפי מה שהעלו האחרונים, דהגדר של מיעוט המצוי שיש בזה חיוב בדיקה, היינו דוקא היכא שמספר הנטרפים עולה לערך אחד מעשרה מהנשחטים... וא"כ בנדון דידן שמספר הנטרפים בעופות כאלו שלא ניכר בהם שום ריעותא מבחוץ, אינו אלא בכמות קטנה מאד, פשוט הוא שאין בהם חיוב בדיקה מעיקרא דדינא".

לפי הנתונים היום, יש מיעוט מצוי של עופות בעייתיים, גם באותם עופות שלא ניכרת בהם שום ריעותא מבחוץ, ובפרט אם נדון את העופות הזכרים – שבהם מצויה יותר התופעה - בפני עצמם.

מקום הבדיקה

בספר עמודי שש (להגר"א רובין שליט"א, עמ' צ"א): "עצה היעוצה עכ"פ לאלו המצדדים דמעיקר הדין אין צריך לחפש אחר הרעותות האלו, כל זמן שלא נראה בעין ריעותא כל שהיא לפחות מבחוץ, ורוצים בכל זאת להחמיר על עצמם לחפש אחר רעותות אלו, יכולים הם לחפש רעותות אלו בפרק התחתון של הרגל, ע"י עיון בגידים שם, וע"י זה נמנע גם קלקול צורת העוף בעצם השוק, והפסד ממון לקצבים. ואף דבאמת המציאות הוכיחה, דגם אחרי בדיקה זו נמצאים לפעמים גידים נפסקים, אף כי בארכובה התחתונה לא היה ניכר בגידים כל ריעותא, ובפרט שישנו לפחות גיד אחד מצומת הגידין במקום צוה"ג, שמצוי בו הרעותות הנ"ל, שאינו יורד כלל לארכובה התחתונה, מלבד הגיד העב הרחב העליון, שגם הוא אינו יורד לארכובה התחתונה, מכל מקום אחרי בדיקה בעצם התחתונה, באופן המבואר, יש הרבה מן הבירור בדבר. וגם למצדדים דמעיקר הדין יש חיוב לחפש אחר הרעותות הנ"ל, וכמו שהביא בקנה בשם, מכל מקום יש מקום לדון אם לא תועיל גם לזה הבדיקה בגידים בארכובה התחתונה, ובפרט כשבודקים את שתי הבדיקות יחד, היינו גם למעלה במקום צוה"ג בראות העין ומשמוש היד בלבד, אע"פ שלא קורעים את העור שם, וגם ע"י קריעת העור בעצם התחתונה ועיון בגידים שם, ויש מקום לצדד דסגי בשתי בדיקות אלו גם לדעת המחייבים בדיקה בתופעה זו מן הדין וכנ"ל, כיון דברור דמה שלא נמצא ולא ניכר אחר שתי הבדיקות האלו, הוא בגדר חשש רחוק ביותר כמו אחד לאלף, ואולי אינו נכנס כלל לכדי ספק אם יש כאן טריפה".

בכל כשרויות המהדרין נהוג היום לפתוח את רגל העוף, כדי לבדוק את צוה"ג. יש הפותחים את הרגל בפרק האמצעי, ויש הפותחים בפרק התחתון, סמוך לארכובה. בכשרות רבנות, נהוג להסתפק במבט על רגלי העוף, כאשר הוא נוסע על הליין, ואם הבדק מזהה נפיחות, מורידים את העוף מהליין. בדיקה זו שטחית ביותר, כיון שבכשרות רבנות, מהירות הליין היא בדרך כלל כ - 100 עופות לדקה, ובמהירות כזאת, קשה מאד להבחין במבט עין בנפיחות.